

Samenleving SAM POL & Politiek

De afrekening met een politiserend middenveld

PASCAL DEBRUYNE - Postdoctoraal onderzoeker asiel en migratie, Odisee Hogeschool (kenniscentrum Gezinswetenschappen)

[Samenleving & Politiek, Jaargang 28, 2021, nr. 5 \(mei\), pagina 4 tot 10](#)

Sihame El Kaouakibi is een gevallen Icarus. Grenzeloze ambitie en een radicale overtuigingskracht die deuren opent en de kassa doet rinkelen. Maar ze verbrandt zich. Is het persoonlijke hier in zekere zin niet politiek? En stellen we daar dan niet beter politieke vragen over? Over de politieke wensdromen rond ondernemerschap, over vermarkting en depolitisering van sociaal werk.

© ID / Joris Herregods

 twitter

 facebook

 linkedin

'Empowerment, niet pampieren; daar heb ik altijd al voor gestaan. Laat elke jongere afstuderen met een btw-nummer', aldus El Kaouakibi.

Het verhaal van El Kaouakibi leunt aan bij het Vlaamse politiek-ideologische

Op *De Afspraak op Vrijdag* (2 april) werd het startschot gegeven voor de afrekening met een al te politiserend middenveld. De week werd 'vakkundig neergelegd' met een oorlogsverklaring. Volgens minister van Onderwijs, Ben Weyts (N-VA), is '*de Vlaamse ziekte van de subsidiecultuur*' de oorzaak van de financiële malversaties in de zaak-El Kaouakibi. '*Er moet een coronafactuur betaald worden om de Vlaamse begroting op orde te krijgen, dan gaan we hun richting uitkijken*', vulde Weyts aan.

Willen we begrijpen wat er zich meer fundamenteel afspeelt, dan kijken we beter in de richting van een inhoudelijke regimewissel op politiek niveau. Zoals Eric Corijn stelt: '*Men gaat voor een ander regime, voor een andere politiek, voor een nieuwe hegemonie*', gericht op meer marktsamenleving.¹ Die regimewissel vraagt een ander middenveld. Het middenveld, dat mee de checks en balances van een overlegdemocratie en economie vormgeeft, moet worden gedepolitiseerd en geneutraliseerd.² Het gaat vooral om dat deel van het middenveld dat op structurele pijnpunten wijst zoals racismebestrijding en antidiscriminatiewetgeving, maar ook op de nood aan herverdeling en solidariteit. En daarin samen met geëmancipeerde burgers de verantwoordelijkheid van de overheid en politieke spelers centraal stelt.

Kortom, men maakt politiek misbruik van misbruik om het primaat van de politiek en de regimewissel verder door te drukken. 'Een ondernemend middenveld' wordt omarmd. Waarvoor het beleid schijnbaar uitzonderlijk de ogen dichtknijpt. De focus van deze bijdrage gaat dus niet over het 'inkopen' van een politiek 'instammagrabale' gekleurd 'wit konijn', dat aansluit bij de depolitisering van de politiek. Wel over de verhouding van een vermarkte sociale praktijk tot het eerder gepolitiseerd middenveld en structureel sociaal werk.

EMPOWERMENT, NIET PAMPEREN

Let's Go Urban past in het rijtje paradepaardjes van een nieuw 'ondernemend middenveld'. Ze zijn de antipode van het oude middenveld, waarover heel wat retorische stropoppen worden opgezet: '*Een nieuwe en wendbare speler die niet meer moet afrekenen met het oude gemeenschapsdenken en meteen inzet op een nieuwe taal en nieuwe instrumenten*', zei minister Bart Somers over 'Join Vlaanderen'.³ Maar naast Join Vlaanderen, zijn er nog enkele spelers die onder de noemer vallen van sociale ondernemers zoals 'A Seat at the Table' en 'Capital VZW'. De twee laatsten staan voor alle duidelijkheid buiten elke verdenking. Wat ze delen met elkaar, is inzetten op nieuwe vormen van dienstverlening gericht op inschakeling in de bestaande marktsamenleving en een sterke samenwerking met ondernemers.

Er wordt in het publieke debat al vlug naar het woord 'emancipatie' gegrepen om de aanpak van Let's Go Urban en de private satellietwerkingen te beschrijven. Nochtans betekent emancipatie volgens de ruimtelijk pedagoog, Richard Munchmeier, de vervlechting van 'biografische competenties' (leren antwoorden vinden op zingevingsvragen), 'institutionele of sociale competenties' (leren omgaan met maatschappelijke instituties) en 'politieke competenties' (het ontwikkelen van mogelijkheden tot beleidsbeïnvloeding en zelforganisatie).⁴ De praktijk van de nieuwe sociale ondernemers die op de publieke Bühne verschijnen en meedingen naar subsidies, staat veraf van dat soort emancipatorische aanpak. Meer zelfs, ze rekenen er (on)bewust mee af.

'Empowerment, niet pampieren; daar heb ik altijd al voor gestaan. Laat elke jongere afstuderen met een btw-nummer', aldus El Kaouakibi.

El Kaouakibi's ideologische inzet vat goed de inzet samen van die nieuwe ondernemende spelers: *'Empowerment, niet pampieren; daar heb ik altijd al voor gestaan'*.⁵ Dat uit zich ook in haar kijk op jongerenwerk: *'Laat elke jongere afstuderen met een btw-nummer. Niet dat ze per se allemaal ondernemer moeten worden, maar zo creëren we wel een Amerikaanse yes, we can-mentaliteit'*.⁶ Met het salvo van ideologisch business buzzwords die ze de ether ingooide, boekte ze succes in mainstream politieke middens en ondernemerskringen. Het liberale ondernemersjargon sluit naadloos aan bij het individueel verantwoordelijkheids/schuldmodel en marktgerichte activering.

Opvallend is dat het veelal gaat om recent opgerichte vzw's van jonge 'social entrepreneurs' zonder veel ervaring of bewezen dienstverlening. Ze dienen dossiers in – of worden daartoe gestimuleerd(?) – en krijgen enorme geldbedragen, zonder al te veel politieke vragen. Dat doet vragen rijzen bij andere middenveldspelers en politieke actoren: waarom ontsnapt Let's Go Urban, met alle private satellietbedrijfjes errond, aan het strenge controleregime voor andere middenveldspelers? Die vragen zullen alleen maar toenemen naar aanleiding van de audit van I-Force, de Stad Antwerpen, maar ook het onderzoek van de BBI en het gerecht.⁷ De waarheid is dat verstrekte subsidies – zoals ESF-middelen, of VLAIO-steun voor innovatie en ontwikkeling, tot sociaalculturele middelen en middelen voor jeugdwerk en Samenlevingsopbouw – allemaal (terecht) onderworpen worden aan criteria en controles door overheidsdiensten. Veelal is er boven het bedrag van 100.000 euro een verplichting vanuit de overheid om te werken met een externe onafhankelijke revisor/commissaris.

HET SPROOKJE VAN DE ONDERNEMENDE BURGER

Het lijkt er dus eerder op dat overheden, van lokaal tot regionaal en federaal, wegkeken of een oogje dichtknepen voor El Kaouakibi. Waarom? Omdat haar verhaal aanleunt bij hun politiek-ideologische project. Een Vlaams project waar men vrijemarkteconomie combineert met sterke accenten op Vlaamse identiteit. De hardwerkende en ondernemende (witte) Vlaming is het centrale subject waarrond dit ideologische project draait. Nieuwkomers moeten worden gekneed op die leest van 'hardwerkende en ondernemende burgers'.

Het verhaal van El Kaouakibi leunt aan bij het Vlaamse politiek-ideologische project.

Dat staat haaks op 'de cultuur van het slachtofferschap' en 'het pampieren', dat vaak wordt geassocieerd met linkse politiek en etnisch-culturele groepen. En zeker met de hele 'integratie-industrie', waarvan het Minderhedenforum nog ongeveer het laatste autonome restant is. De tijd dat structurele drempels verlaagd werden voor nieuwkomers om rechten makkelijker te verstrekken, is voorbij. Een reeks nieuwe drempels in het woonbeleid, in het inburgerings- en integratiebeleid, als in het welzijnsbeleid zullen nieuwkomers dwingen meer ondernemend te zijn.⁸ Dat wordt gecombineerd met een revanchisme naar actoren uit de civiele samenleving die dat ideologische project in de weg staan. Denk aan het Minderhedenforum dat werd vervangen door Join Vlaanderen, aan SAM VZW waarop werd bespaard, of aan de exit uit UNIA.⁹

Al gaan dit soort dynamieken verder terug in de tijd. In 2013 werd de hele integratiesector verstaatst. Tot het uiteindelijk een instrument van migratiebeheer werd in politieke handen, waarmee men nieuwkomers kan controleren, disciplineren en kneden op de leest van ondernemende burgers die vooral zichzelf kunnen dragen.¹⁰ In de motivatie van minister van Werk, Hilde Crevits (CD&V), klinkt het zelfs zo dat het verhogen van de kosten voor inburgering meteen nieuwkomers duidelijk maakt dat ze 'iets zullen moeten ondernemen'; een financiële inspanning maakt hen duidelijk 'dat ze gelijk behandeld worden'.

Dat zorgt voor ideologische bruggen tussen nieuwe ondernemende middenveldspelers en politieke en civiele actoren. Die bruggen leiden in de zaak van El Kaouakibi en Let's Go Urban tot een zelfgekozen blindheid in politieke kringen. *'Het is de kritische zin die wegsmolgt. Omdat het een mooi verhaal was'*, zoals Carl Devos terecht zei in *De Afspraak op vrijdag* (2 april). *'Eerst roep je jarenlang het primaat van de politiek af, zodat je ambtenaren leert niet te veel na te denken. Als dan later een aura ontstaat dat met El Kaouakibi goud binnengehaald is, gaan ambtenaren daarin mee. Dan gebeurt het wel eens dat de aandacht verslapt'*, getuigt een politieke bron in *De Morgen*.¹¹ *'Het was een sprookje,'* vult hoofdredacteur Bart Eeckhout aan.¹² Het ideologisch vertoog (ofte 'sprookje') wordt niet meer doorprikt, noch getoetst aan de alledaagse praktijk waar de reële noden zich voordoen. Het discours reproduceert zichzelf, waardoor geen enkel knipperlicht nog afgaat.

De gemiste subsidies van kunstendecreet in 2015, waar Let's Go Urban een dubbele 'buis' kreeg, zijn vreemd genoeg geen teken aan de wand. El Kaouakibi stelt zelf, zonder enige reflexiviteit: *'Pas na acht jaar – in 2015 – vroegen we voor het eerst subsidies aan bij het kunstendecreet. We kregen niets, terwijl we al honderden jongeren uit de armoede haalden en aan een diploma of een job hielpen in de creatieve sector. Gelukkig krijgt de vzw middelen van de stad Antwerpen en kunnen we rekenen op de steun van enkele bedrijven en stille weldoeners'*.¹³ De dubbele onvoldoende op inhoud en zakelijk plan, is enkel nog te wijten aan de starre blik die heerst in het veld. *'Er is veel zelfbehoud. Tijd dat men wakker wordt en out of the box begint te denken'*, aldus El Kaouakibi toen.¹⁴

De geldsluizen gaan vanaf 2016 pas echt open. De Antwerpse schepen van Jeugd, Nabilla Ait Daoud (N-VA), stelt de oude feestzaal van het Kiel ter beschikking, samen met 3,4 miljoen euro renovatiesubsidies. En het Vlaamse departement Cultuur, Jeugd en Media doet daar nog eens 400.000 euro bovenop. In 2017 richt El Kaouakibi de vzw WeLoveBXL op in Molenbeek. Waarvoor ze via minister van Binnenlandse Zaken, Jan Jambon (N-VA), 200.000 euro startkapitaal kreeg. Gevolgd door minister voor Brussel, Sven Gatz (Open VLD), die 80.000 euro toekent. In het zog van de overheid volgen bedrijven als Bpost, Deloitte, Telenet en Brussels Airport. En via de bvba WannaWork, een arbeidsplatform om kansarme jongeren in contact te brengen met ondernemers, slaagt ze erin Thomas Leysen, Luc Bertrand, Françoise Chombar en Paul Parein samen 500.000 euro te doen doneren.

DE VERMARKTING VAN SOCIAAL WERK

De analyses die de revue passeren na de reeks onthullingen die wijzen op een verregaande persoonlijke verrijking, blijven sterk geïndividualiseerd tot de case van El Kaouakibi. Dit is sprekend voor het zogenaamde 'Overton-venster' (de marges van wat we 'normaal vinden' en wat 'mainstream' is) dat heerst bij politieke en mediatieke elites. Daardoor ontbreken kritische vragen ten gronde.

Het is nochtans de politiek zélf die het kader schept waarin samenwerking met 'entrepreneurs' en via marktwerking als een 'betere deal' worden beschouwd. Daardoor komen economische spelers aan twee kanten van de tafel gaan zitten. En ze boeken zo tweemaal winst. Enerzijds eisen economische spelers voortdurend lastenverlaging of belastingvermindering, maar ook allerlei politieke voordelen (zoals subsidies). Anderzijds onderhandelen ze sociaal mee want er is geen overheidsgeld: de zogenaamd politiek gecreëerde schaarste. Ondernemers verschijnen opeens als 'deus ex machina'. Betere pr is er niet dan 'de zorgende en sociale ondernemer'.

De vermarkting van het sociaal werk staat nog maar in de kinderschoenen in Vlaanderen. Behalve misschien op het arbeidsmarktdomein, waar tendering en concurrentie de regel zijn geworden en waar het gaat over minstens een kwart miljard per jaar voor de activeringsindustrie.¹⁵ De vermarkting geldt

echter stilaan ook voor de rust- en verzorgingstehuizen.¹⁶ En er zijn natuurlijk de bekende cases van de privatisering van de nachtopvang in Antwerpen en een deel van de asielopvang gegund aan G4S Care. Maar de recente introductie van marktinstrumenten zoals Social Impact Bonds (SIB's), om samen met ondernemers aan sociaal werk te doen, tonen aan dat de trein vertrokken is.¹⁷

De vraag is: wat weten we uit academisch onderzoek over de vermarkting in het middenveld?

Een. Dat er zo iets kan ontstaan als 'missiedrift', een term van de econoom Burton Weisbrod. Winst neemt het als motief over van de initiële sociale doelstellingen.¹⁸

Twee. Niet alleen 'missiedrift' kan gaan spelen, maar ook het zogenaamde 'pistachio-effect' waarbij men het laaghangend fruit gaat plukken. De moeilijkere dossiers en/of groepen gaat men vermijden, wegens niet passend in de outputgerichte 'turf-aanpak'.¹⁹

Drie. Het risico van depolitisering. Marktgerichte middenveldorganisaties stoten niet altijd op gebrekkige dienstverlening of een vormingsaanbod dat tekortschiet. Dat de jongeren van Let's Go Urban in een open brief de vereniging omschrijven als een betekenisvolle plaats, die 'welzijn en structuur geeft, zeker in de deze moeilijke tijden', is daar een voorbeeld van.²⁰ Maar de politieke functie die het sociaal werk moet opnemen, waardoor men structurele verandering bewerkstelligt, verdwijnt.²¹

Verduidelijkt deze achtergrond niet meteen waarom ook de Antwerpse politie El Kaouakibi zo makkelijk betoelaagde? Men schreef een onderhandelingsprocedure uit zonder voorafgaande bekendmaking voor 100.000 euro. Waarop er maar één offerte binnenkwam van 'WannaCatch', een reclamebureau verbonden met El Kaouakibi dat in het gunningsverslag een jongerenwerking wordt genoemd. Dat terwijl het Antwerpse jeugdwerk al jarenlang, zonder enige vraag en vaak met eigen middelen, inzette op het verbeteren van de relatie tussen politie en jongeren. Echter, die laatste stellen ook kritische vragen en streven structurele verandering na.

In het publieke debat over Let's Go Urban staat de vermarkting van het sociaal werk buiten kritische beschouwing. Enkele bekende economen en CEO's in de Raad van Bestuur raadden El Kaouakibi aan een 'Corporate governance'-model uit te werken dat meer transparantie zou creëren. En ze mocht daarbij best wat meer winst maken.²² Iemand van Deloitte tekende op een bierviltje die institutionele infrastructuur uit die dat mogelijk zou maken; alle wetenschappelijke kritieken over missiedrift in de wind slaand.²³ Na de verhalen over mogelijke zelfverrijking en fraude wordt 'opeens' het marktmodel waarmee El Kaouakibi werkte, en waarvoor ze werd geprezen, onderscheiden van de goede marktwerking. Woorden als 'abject' en 'bobo-kapitalisme' worden genoemd. Het doet denken aan term 'crony capitalism', die Noam Chomsky bekritiseert: '*Yeah, it's crony capitalism. That's capitalism, you do things for your friends, your associates, they do things for you, you try to influence the political system, obviously*'.²⁴ Is dit niet precies wat de filosoof Antonio Gramsci 'hegemonie' noemt? Een preferentiële band overheen civiele en politieke actoren, die elkaar vinden in een politiek-ideologisch project: empowerment van individuen zonder '*the powers that be*' te raken, meer vermarkting en een outputgerichte aanpak met een beeldvorming die politieke winst oplevert.

BACK TO THE BASICS

Werd El Kaouakibi daarom het knuffelobject bij politieke actoren, administraties, investeerders, tot en met de politie van Antwerpen? Onder het hele discours van 'innovatie' en het liberale ondernemersjargon speelt zich een politiek spel af. Sihame El Kaouakibi is maar één naam en één case in een groter politiek en ideologisch verhaal. De droom van een hegemonische driehoek tussen burgers, politiek en de markt. Waarbij de markt de motor, de oplossing en de uitkomst is in een sluitend verhaal. De *return on investment* voor de overheid? Geen last meer van een politiserend appél op structurele

verantwoordelijkheid vanuit dat klassieke middenveld. Een politieke droom sinds de Burgermanifesten. En vandaag de regimewissel die men nastreeft.

Daarom krijgt 'het sprookje' in diverse kringen voorrang op het echte basiswerk dat wordt gedaan; al te vaak in de schaduw en niet in de schijnwerpers. Politici en media-elites kunnen beter hun spotlights zetten op dat basiswerk en op de omkaderende structuren die men legislatuur na legislatuur aanvalt. Alleen al om te begrijpen welke noden er zijn, voor welke uitdagingen we staan en hoe het sociaal werk daaraan werkt, op individueel, collectief en structureel niveau. Dyab Abou Jahjah maakt in die zin een terecht punt dat het tijd is om *'back to the basics'* te gaan, naar de *'boots on the ground'* die het basiswerk met kwetsbare groepen doen.²⁵ En dat de strijd wordt verdergezet om dat deel van het middenveld dat zogenaamd 'ziek is aan de Vlaamse subsidiecultuur', te beschermen. Want de regimewissel waarvan men echt droomt, lijkt toenemend op de overname van het terrein door liberale ondernemers en privaat kapitaal. Dat vraagt analyses die verdergaan dan een overheid die nonchalant controleert.²⁶ Starten we niet beter met de vraag welke krachten er spelen overheen civiele en politieke samenleving, om de kritische rol van het middenveld traag maar zeker uit te schakelen?²⁷

VOETNOTEN

1. Corijn, E. (2015), Strijd om hegemonie en regimewissel, in: Oikos, 73-2, www.oikos.be/tijdschrift/archief/jaargang-2015/oikos-73-2-2015/974-73-02-eric-corijn-strijd-om-hegemonie-en-regimewissel/file.↑
2. Pascal Debruyne & Bart Van Bouchaute (2014), De politieke rol van het middenveld in barre tijden. Samenleving & Politiek, september 2014, pp. 85-95, www.sampol.be/2014/09/de-politieke-rol-van-het-middenveld-in-barre-tijden. Pascal Debruyne & Bart Van Bouchaute (2014). De bestaande orde verstoren. Over de politieke opdracht van het middenveld. Oikos, 69, pp 5-17, www.oikos.be/tijdschrift/archief/jaargang-2014/oikos-69-2-2014/919-69-03-debruyne-en-van-bouchaute-de-bestaande-orde-verstoren/file.↑
3. Gie Goris, (2020), Is twintig jaar ervaring ballast? Is gebrek aan ervaring een pluspunt? Bart Somers stopt subsidie voor Minderhedenforum en noemt het een toekomstgerichte keuze, MO, 10/11/2020, www.mo.be/nieuws/bart-somers-stopt-subsidie-voor-minderhedenforum-en-noemt-het-een-toekomstgerichte-keuze.↑
4. Münchmeier, R. (1991), Pedagogiek van de jeugdruimten. Basisprincipes voor een sociaal-ruimtelijk georiënteerd jeugdwerk. In: Münchmeier, R. (e.a.). Focus op de leefwereld van jongeren. Nieuwe ontwikkelingen en kwaliteit in het jeugdwerk. Hasselt: Provinciebestuur Limburg.↑
5. Jana Antonissen (2019), Goedele Liekens en Sihame El Kaouakibi: 'Feministen? We hebben een nieuwe term nodig'. De Morgen, 29/12/2019. www.demorgen.be/nieuws/goedele-liekens-en-sihame-el-kaouakibi-feministen-we-hebben-een-nieuwe-term-nodig~b1c5f0a9/.↑
6. www.tijd.be/politiek-economie/belgie/algemeen/zielsverwanten-peter-de-keyzer-en-sihame-el-kaouakibi/9800054.html↑
7. www.standaard.be/cnt/dmf20210416_97434063.↑
8. Pascal Debruyne (2021), 'De Vlaamse regering wil vooral streng zijn voor nieuwkomers', Sociaal.net, 18/2/2021. www.sociaal.net/opinie/de-vlaamse-regering-wil-vooral-streng-zijn-voor-nieuwkomers/.↑
9. Pascal Debruyne (2019), Etnocratie en revanchisme: de bouwstenen van het Vlaams regeerakkoord, 19/4/2019, www.apache.be/gastbijdragen/2019/10/09/back-with-a-vengeance/.↑
10. Pascal Debruyne (2019), Inburgering en integratie zijn gewoon instrumenten van migratiebeheer geworden, www.mo.be/mopaper/inburgering-en-integratie-zijn-gewoon-instrumenten-van-migratiebeheer-geworden.↑

11. Stavros Kelepouris (2021), 'Reconstructie: hoe El Kaouakibi zo snel van zo veel kanten zo veel geld kreeg', www.demorgen.be/voor-u-uitgelegd/reconstructie-hoe-el-kaouakibi-zo-snel-van-zo-veel-kanten-zo-veel-geld-kreeg~bcf5739d/?utm_source=link&utm_medium=app&utm_campaign=shared%20content&utm_content=free, 9/4/2021.↑
12. Bart Eeckhout (2021), Waarom 'Sihamegate' eigenlijk geen politiek schandaal is. De Morgen, 3/4/2021. www.demorgen.be/politiek/waarom-sihamegate-eigenlijk-geen-politiek-schandaal-is~b3d7fe13/.↑
13. www.tijd.be/politiek-economie/belgie/algemeen/zielsverwanten-peter-de-keyzer-en-sihame-el-kaouakibi/9800054.html.↑
14. Subsidie nodig? Eén op drie gebuisd. www.demorgen.be/nieuws/subsidie-nodig-een-op-drie-gebuisd~b1c661fd/.↑
15. Jan Walraven, (2017), Is activering werklozen meer dan bezigheidstherapie? Apache, 20/3/2017. www.apache.be/2017/03/20/is-activering-werklozen-meer-dan-bezigheidstherapie/?sh=88ffa732b5e00e1c09c5c-1558895614.↑
16. Dries Goedertier, Privatiseringsdecreet: zorg als vastgoedinvestering, Samenleving & Politiek, mei 2021, pp. 55-62.↑
17. www.researchgate.net/publication/263004415_Social_Impact_Bonds_Shifting_the_Boundaries_of_Citizenship.↑
18. Weisbrod, B. A. (2004), The pitfalls of profits. Stanford Social Innovation Review, 2(3), pp. 40-47.↑
19. Tiffany, G. (2007), Reconnecting Detached Youth Work: Standards and Guidelines for Excellence. Leicester: Federation for Detached Youth Work. Starr, K. (2012), 'The trouble with impact investing: P1', Stanford Social Innovation Review, 24/2/2012. www.ssireview.org/blog/entry/the_trouble_with_impact_investing_part_1. In: *Social Impact Bonds: Shifting the Boundaries of Citizenship*. www.researchgate.net/publication/263004415_Social_Impact_Bonds_Shifting_the_Boundaries_of_Citizenship. Pascal Debruyne (2020), De innovatie van Filantropie. www.oikos.be/component/k2/item/1279-de-innovatie-van-filantropie.↑
20. www.demorgen.be/nieuws/jongeren-let-s-go-urban-reageren-voor-het-eerst-op-zaak-el-kaouakibi-we-zijn-niet-groot-geworden-door-een-persoon~b22ddd7f/.↑
21. Hans Grymonprez & Pascal Debruyne (2017), Sociaal werk zal politiek zijn of niet zijn. Vermarkting legt hypotheek op politiserend werken. Sociaal.net, 17/4/2017, sociaal.net/achtergrond/sociaal-werk-zal-politiek-zijn/.↑
22. Dieter Dujardin (2021), De harde val van godenkind Sihame El Kaouakibi. De Tijd. 3/4/2021. www.tijd.be/politiek-economie/belgie/vlaanderen/de-harde-val-van-godenkind-sihame-el-kaouakibi/10295588.html?fbclid=IwARoLALi9nPKvbETv5qUpw-l5Yy22cNQveZHDEAPmWIX9ul-XY4EBHx1Yusc↑
23. Beaton, E. E. (2021), Institutional leadership: Maintaining mission integrity in the era of managerialism. Nonprofit Management and Leadership. www.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/nml.21460?casa_token=nhLozBONk6AAAAA:TxzOuDCWnAVEx845nf7qh9xPsOvNzU4LywhHamu8Vv6kygSaLs5SkCFNfJ85COPzAMapJsCkrmJJj5I.↑
24. Black Faces in Limousines, A Conversation with Noam Chomsky. *Joe Walker Blog*, 14/11/2008, www.chomsky.info/20081114/.↑
25. Dyab Abou Jahjah (2021), Het ergste wat nu kan gebeuren, is dat het debat alleen over El Kaouakibi blijft gaan. De Morgen, 2/4/2021, www.demorgen.be/meningen/het-ergste-wat-nu-kan-gebeuren-is-dat-het-debat-alleen-over-el-kaouakibi-blijft-gaan~bcd1e258/.↑
26. www.standaard.be/cnt/dmf20210416_94851944.↑

27. Peter Raeymaeckers, Filip Balthau & Ilse Hackethal (2021), Het middenveld ziet de zwakke plekken van het beleid het eerst. www.standaard.be/cnt/dmf20210415_97727950.↑

[Samenleving & Politiek, Jaargang 28, 2021, nr. 5 \(mei\), pagina 4 tot 10](#)

SIHAME EL KAOUAKIBI

MIDDENVELD

SOCIAAL WERK

VERMARKTING

Samenleving & Politiek is een uitgave van Stichting Gerrit Kreveld - [Algemene voorwaarden](#)

